

ابعاد و راهبردهای شهر شاد در محله‌های مشهد

مطالعه موردی: محله طبرسی و محله فارغ‌التحصیلان

فرشاد نوریان^۱ - دانشیار دانشکده شهرسازی، پردیس هنرهای زیبا، دانشگاه تهران.
رضا قاضی - کارشناس ارشد برنامه‌ریزی شهری، پردیس هنرهای زیبا، دانشگاه تهران.
سجاد عبدالله‌پور - کارشناس ارشد برنامه‌ریزی شهری، دانشکده معماری و شهرسازی، دانشگاه هنر تهران.

تاریخ دریافت: ۱۳۹۷/۰۴/۱۰

تاریخ پذیرش: ۱۳۹۸/۰۳/۱۳

چکیده

توجه به شادی و ابعاد راهبردی آن، نقش اساسی در مطلوبیت کیفیت محیطی محلات شهری دارد که امروزه عدم توجه به آن، یکی از چالش‌های پیش‌رو شهرها به ویژه کلانشهرهایی مانند مشهد به عنوان بستر زیست انسان در راه رسیدن به زندگی پایدار شهری است. طی دهه‌های اخیر با توسعه‌های جدید و قدیم شکل گرفته در سطح کلانشهر مشهد، محلاتی ایجاد شده‌اند که از سطح کیفی مطلوبی برخوردار نبوده و با مشکلات و معضلات فراوانی مانند فقدان عرصه‌های همگانی، نامنی، نبود زیبایی‌های بصری، نبود امکانات محلی، تعلق پایین، آلودگی‌های محیطی، فقدان بسترهای مناسب روابط همسایگی و... روبه‌رو بوده که به واقع از میزان شادی و نشاط به عنوان حلقه مفقوده و فراموش شده زندگی شهروندان مشهدی، کاسته و ضرورت طراحی محیطی مناسب و شاد را افزایش داده است. از جمله این محلات در توسعه جدید، محله فارغ‌التحصیلان و در توسعه قدیم، محله طبرسی است. از این رو هدف مطالعه حاضر، ارزیابی ابعاد و شاخص‌های شادی در دو بافت قدیم و جدید شهر مشهد با خصیصه‌های متفاوت است تا ضمن شناسایی ابعاد و شاخص‌های شهر شاد به حل مشکلات محلات شهری به روشی اصولی و کارآمد برای حرکت به سوی پایداری بیشتر جوامع محلی دست یابد. مطالعه حاضر از نظر نتایج، کاربردی-توسعه‌ای، از نظر فرآیند اجرا به صورت کمی و از نظر هدف توصیفی-تحلیلی با استناد به مطالعات کتابخانه‌ای است و از میان ساکنان محلات طبرسی و فارغ‌التحصیلان، ۳۲۰ نفر به صورت تصادفی برای تکمیل پرسشنامه‌ها انتخاب شده‌اند. تجزیه و تحلیل اطلاعات با استفاده از آزمون‌های آماری شامل فریدمن، من-ویتنی، اسپیرمن، کای اسکور و ضریب کرامر در نرم‌افزار SPSS انجام شده است. براساس نتایج به دست آمده از تحلیل، تنها بعد کالبدی در محله فارغ‌التحصیلان (۳،۲۲) در بین ابعاد شادی شرایط نسبتاً مطلوبی دارد و در سایر ابعاد، هر دو محله شرایط نامطلوبی دارند. همچنین اختلاف معنی‌داری میان شاخص‌های شادی در محلات قدیم و جدید وجود دارد. از دیگر یافته‌های تحقیق اینست که میانگین رتبه شادی در محله فارغ‌التحصیلان (۱۶۷،۹۰) بیشتر از محله طبرسی (۱۳۵،۴۵) است که نشان از شادتر بودن ساکنان محله جدید در مقایسه با محله قدیم دارد. اما تفاوت این دو از نظر شادی زیاد و محسوس نیست. شادی با متغیرهای درآمد، مالکیت مسکونی، قومیت، اشتغال، وضعیت تأهل و تعداد اعضای خانوار رابطه مثبت و با سن رابطه منفی و معنی‌داری دارد. در نهایت، شاخص‌های امنیت شغلی در هر دو محله از بعد اقتصادی، سطح ایمنی و کیفیت نورپردازی در محله قدیم و دسترسی به فضای سبز، کیفیت فضای آبی در محله جدید از بعد کالبدی، سطح امنیت در محله قدیم و شرکت در جشن‌های بومی و مشارکت در حل مشکلات در محله جدید از بعد اجتماعی، دارای بیشترین میزان همبستگی با شادی و نشاط هستند.

واژگان کلیدی: شادی، ابعاد و شاخص‌های شهر شاد، بافت قدیم و جدید، محله طبرسی و فارغ‌التحصیلان شهر مشهد.

رو هدف اصلی مقاله حاضر، ارزیابی شادی و نشاط در دو بافت با خصیصه‌های متفاوت است تا ارزیابی ابعاد و شاخص‌های شهر شاد شناختی از این مفهوم در اختیار تصمیم‌گیران و تصمیم‌سازان شهری در تهیه و اجرای طرح‌های جدید توسعه شهری قرار دهد و گامی به سوی ارتقای شادی، کیفیت زندگی و افزایش پایداری جوامع شهری برداشته شود. برای این منظور، مقایسه تطبیقی دو محله از بافت قدیم (طبرسی) و بافت جدید (فارغ‌التحصیلان) شهر مشهد مدنظر است. بنابراین سؤال‌های اصلی پژوهش عبارتند از این که وضعیت شاخص‌های شادی در محلات قدیم و جدید چگونه هستند؟ شادی و نشاط در محلات جدید و قدیم از کدام عوامل تأثیر می‌پذیرند؟ و میزان شادی و نشاط در کدام یک از محلات شهری بیشتر است؟ در مقاله حاضر ابتدا با مرور مبانی نظری و مطالعات مشابه داخلی و خارجی مرتبط صورت گرفته، مجموعه‌ای از ابعاد و شاخص‌های شادی شناسایی می‌شود و سپس با بهره‌مندی از آنها و تدوین پرسشنامه و انجام پیمایش میدانی در سطح محلات، اطلاعات لازم استخراج و با بهره‌مندی از آزمون‌های آماری به سنجش شاخص‌ها پرداخته می‌شود.

۲. چارچوب نظری

در نگاهی کلی به مطالعات انجام شده در زمینه شادی، می‌توان آنها را در سه دسته کلی ارتباط مؤلفه‌های اجتماعی با شادی (Argyle & Lu, 1990; Amorim et al., 2017; Welsch & Seligman, 2004)، ارتباط اقتصاد و مؤلفه‌های آن با شادی (Welsch & Kuhling, 2016; Balogun, 2014; Gu et al., 2017; Diener & Stutzer, 2002; Welsch, 2009; Ferrer-i-Carbonell & Gowdy, 2007) و ارتباط مؤلفه‌های محیط‌زیستی با شادی (Ferreira & Moro, 2010; Kent et al., 2017; Majeed & Mumtaz, 2017; Ballas & Dorling, 2007; Welsh, 2006; Rehman & Maddison, 2005; Tiwari, 2011; Lenzen & Cummins, 2013) طبقه‌بندی کرد که در ادامه نمونه‌هایی ارائه می‌شود. از عمده تحقیقات انجام شده در زمینه ارتباط شادی و ابعاد اجتماعی می‌توان به پژوهش گردهام و جوهانسون اشاره کرد که ارتباط میان شادی، سلامتی و شاخص‌های اجتماعی در میان شهروندان سوئدی را مورد بررسی قرار می‌دهند. این مطالعه بر روی پنج هزار نفر از شهروندان سوئدی انجام شد و نتایج نشان داد که افزایش درآمد، سلامت و تحصیلات و کاهش بیکاری، شهرگرایی، تنهایی و مرد بودن، باعث کاهش شادی و نشاط خواهد شد (Gerdtham & Johannesson, 2001). هسو و چانگ در مقاله‌ای به ارزیابی ارتباط میان تعاملات اجتماعی و شادی در میان گروه جمعیتی سالخورده تایوان پرداختند. متغیرهای تعاملات اجتماعی آنها ارتباط با فرزندان، پدرومادر، دوستان، بستگان، تماس‌های تلفنی، حمایت‌های احساسی و مشارکت‌های اجتماعی بود و نتایج نشان داد که مشارکت اجتماعی و حمایت‌های احساسی دارای ارتباط با شادی هستند و کیفیت تعاملات و تجربیات اجتماعی دارای اهمیت بیشتری نسبت به کمیت ارتباطات اجتماعی در میان افراد

از گذشته‌های دور، محله‌ها به عنوان سلول‌های حیات شهری و همچنین بستر سکونت، دارای نقش اساسی در زندگی ساکنان‌شان بوده‌اند (Beyzai et al., 2018:4). به طوری که تأمین شرایط مناسب زیست و سکونت در آنها، هدف نهایی برنامه‌ریزان و طراحان شهری بوده (Latifi et al., 2014:28) که رسیدن به این هدف با ورود به هزاره سوم میلادی و مشکلات کالبدی، اجتماعی، اقتصادی و محیط‌زیستی ناشی از آن، یکی از چالش‌ها و دغدغه‌های پیش‌رو شهرها به ویژه کلانشهرها در راه رسیدن به زندگی پایدار شهری است (Hall & Pfeiffer, 2000:47). زیرا زندگی شهری به دلیل پیچیدگی، تراکم، هزینه‌های سرسام‌آور، ماشین‌زدگی و تغییرات مداوم، استعداد بسیاری برای پریشانی و افسردگی ساکنان خود دارد و دست یافتن به محیط سالم شهری و حمایت از خوشبختی و رفاه به دغدغه‌ای جدی در مطالعات شهری بدل شده است (Wiking, 2014). در این راستا، محلات شهری به عنوان کوچک‌ترین جزو ساخت شهر، بایستی دعوت‌کننده بوده و محیطی پرشور و نشاط را برای ساکنان خود ایجاد نمایند که متأسفانه امروزه با گذر از محلات گوناگون شهری، احساس خمودگی و عدم شادی را می‌توان مشاهده نمود. بنابراین از جمله مسائل اصلی و دغدغه‌های کنونی در محلات و شهرهای معاصر، افول شادی و نشاط است که زمینه کاهش حس تعاون اجتماعی و پیوندهای گروهی، کاهش همبستگی خانوادگی و محلی، کاهش حمایت‌های عاطفی و رضایت‌مندی و تضعیف شدن حضور در عرصه‌های همگانی و... را در پی داشته (Khatibi, 2017:108) که برای رفع آن می‌بایست با پرداختن به جنبه‌های مختلف شادی در محلات گوناگون شهری به عنوان یکی از اهداف نهایی توسعه پایدار جوامع شهری اقدام نمود (Abounoori & Asgarzadeh, 2013:1). در ایران، به جز پژوهش‌های اندک، توجه درخوری به این موضوع نشده است (mousavi, 2013). این در حالی است که شادی زمینه‌های پررنگی در تاریخ ایران باستان داشته و شادی به مثابه الگوی فرهنگی غالب نیایش‌های دینی از مهمترین بخش‌های زندگی روزمره بوده است (orojnia, 2013). براساس آنچه گفته شد، به نظر می‌آید محلات شهری از مهمترین عرصه‌هایی است که می‌تواند بیان‌کننده شادی و سرزندگی در راستای توسعه پایدار شهری باشد، به گونه‌ای که کمیت و کیفیت محلات شهری زمینه‌ساز شادمانی شهروندان در کلانشهرهایی همچون مشهد بسیار با استانداردهای جهانی فاصله دارد و نیازمند یک نگاه جامع است. در نتیجه اگرچه شادی شرایط متفاوتی را شامل می‌شود، به سختی قابل اندازه‌گیری بوده و شامل شاخص‌های زیادی برای سنجش است (Abounoori & Asgarzadeh, 2013:1)؛ اما می‌بایست به صورت جامع و در چارچوب ملاحظات فرهنگی و اجتماعی جامعه، مورد بررسی قرار گیرد که در مقاله حاضر ضمن توجه به ملاحظات فرهنگی جامعه، سعی بر نگاهی جامع با تکیه بر دیدگاه‌های شناختی و لذت‌جویی به تمامی مؤلفه‌های مؤثر بر شادی داشته که در بردارنده کلیت مفهوم مکان بوده تا پاسخ‌دهندگی به نیازهای گوناگون ساکنان مدنظر باشد. از این

با به سن گذاشته است (Hsu & Chang, 2015). عزیزی و دیگران، در مطالعه‌ای به تأثیر فاکتورهای شخصی، اجتماعی، اقتصادی و مشارکت اجتماعی بر روی شادی فردی پرداختند. نتایج آنها نشان داد میان جنس، وضعیت ازدواج، پدرومادر شاد، سطح تحصیلات، وضعیت اشتغال، درآمد، مالکیت خودرو شخصی و مشارکت اجتماعی با شادی ارتباط معنی داری وجود دارد (Azizi et al., 2017).

بسیاری از محققان معتقدند که مؤلفه‌های اقتصادی می‌توانند یکی از عوامل اصلی و تأثیرگذار بر روی سطح شادی و رفاه زندگی افراد باشند. در این راستا می‌توان به مطالعه کاپورال و دیگران اشاره کرد که به ارزیابی ارتباط میان درآمد و شادی در ۱۹ کشور اروپایی می‌پردازند. نتایج آنها بیانگر ارتباطی قوی و مثبت میان درآمد و شادی در این کشورهاست (Caporale et al., 2009). گودموندسدوتیر، در مطالعه‌ای به چگونگی تأثیر افول اقتصادی بر روی شادی با استفاده از روش تحلیل رگرسیون چند متغیره می‌پردازد. نتایج نشان داد که درآمد و بیکاری بر روی شادی اثرگذاری چندانی ندارند، اما مشکلات مالی بر روی احساس شادی تأثیرگذار خواهد بود. به طور کلی می‌توان گفت بحران اقتصادی هر چند به صورت محدود، بر روی شادی تأثیرگذار بوده اما مشکلات مالی تأثیرگذاری زیادی بر روی شادی سطح جامعه داشته است (Gudmundsdottir, 2013). اسماعیل و دیگران، به ارزیابی ارتباط میان شادی و رشد اقتصادی در مطالعه‌ای می‌پردازند. نتایج نشان داد که فاکتورهای اجتماعی از مهمترین عوامل تأثیرگذار بر روی شادی هستند که می‌توانند بیشترین تأثیر را بر روی توسعه اقتصادی داشته باشند. این عوامل عبارتند از وضعیت ازدواج، بیکاری، تحصیلات و سلامتی (Esmail et al., 2018).

جدای از ارتباط مؤلفه‌های اقتصادی و اجتماعی بر روی شادی، محیط زیست نیز نقش مهم و قابل توجهی در مرور ادبیات مربوط به شادی را به خود اختصاص می‌دهد. از جمله تحقیقات انجام شده در این زمینه می‌توان به مطالعه بررتون و دیگران اشاره نمود که سعی در نشان دادن ارتباط متغیرهای محیطی با شادی را دارند. آنها معتقدند اگرچه متغیرهای مربوط به شخص در شادی مهم است، اما توجه به مطبوعیت مکان مانند آب و هوای مناسب، محیط زیست سالم و شرایط مناسب کالبدی در تجزیه و

تحلیل‌های مفهوم شادی و رفاه زندگی نقش انکار ناپذیری دارند (Brereton et al., 2007). ولج، در مطالعه‌ای به بررسی ارتباط میان شادی و رفاه با آلودگی در ده شهر اروپایی پرداخته است. نتایج نشان داد میزان آلودگی هوا نقش مهم و قابل توجهی در ایجاد تفاوت بین کشورهای لحاظ رفاه و شادی ایفا می‌کند (Welsch, 2006). تابی، در مطالعه‌ای با استفاده از روش رگرسیون چند متغیره و تحلیل داده‌های ۲۱ کشور در بازه زمانی ۱۹۷۰-۲۰۰۵، به ارزیابی ارتباط میان شادی و تنزل کیفیت محیطی پرداخته است. نتایج نشان داد تنزل کیفیت محیطی با شادی مردم ارتباط دارد، به طوری که با کاهش کیفیت محیطی، شادی مردم نیز کاهش پیدا می‌کند (Tiwari, 2011). وایت و دیگران، در مطالعه‌ای به این نکته می‌پردازند که آیا زندگی در کنار فضاهای سبز شهری مانند پارک‌ها موجب کاهش استرس و فشار زندگی شهری می‌شود؟ نتایج نشان داد، به طور میانگین افرادی که دارای استرس و فشار روحی کمتر بودند و همچنین احساس شادی و رضایت بیشتری داشتند، در نواحی از شهر زندگی می‌کردند که میزان فضای سبز شهری در آن بیشتر بوده است (White et al., 2013). مطالعه و بررسی در تحقیقات انجام شده نشان می‌دهد که در زمینه ارتباط میان شادی و مؤلفه‌های اجتماعی، اقتصادی و محیط زیستی در جهان به صورت مجزا مطالعات قابل توجهی صورت گرفته است. اما به ندرت به تمامی ابعاد و شاخص‌های شهر شاد به صورت یکپارچه و مشترک پرداخته شده است. حال آن که این مهم در شهرهای ایران به طور عام و به شکل مقایسه تطبیقی دریافت‌های مختلف شهری به طور خاص تاکنون بررسی نشده که در مطالعه حاضر تلاش شده با مطالعه بیش از ۱۰۰ عنوان مقاله و کتاب مرتبط در زمینه شهر شاد و استخراج حجم عظیمی از شاخص‌های شادی به بومی‌سازی، تطبیق و نهایی‌سازی شاخص‌ها براساس فرهنگ بومی ایران و شرایط محلات مطالعاتی اقدام گردید که براساس آن تعداد قابل توجهی از شاخص‌ها به واسطه عدم تناسب با شرایط فرهنگی و اجتماعی ایران و نمونه‌های مطالعاتی از روند مطالعه کنار گذاشته شدند. از این رو با توجه به بررسی‌های انجام شده در تحقیقات پیشین و با در نظر گرفتن شرایط فرهنگی و اجتماعی ایران و محلات مطالعاتی، شاخص‌های شهر شاد در جدول شماره ۱، ارائه شده است.

جدول شماره ۱: ابعاد و شاخص‌های شهر شاد براساس مطالعات انجام شده

ابعاد	راهبردها	منابع و مطالعات
اجتماعی	سلامتی جسمی و روحی، فعالیت‌های تفریحی، سن، جنس، حس تعلق، تعامل ساکنان، مشارکت، امنیت، ارتباط با گروه‌های فرهنگی مختلف، اندازه خانوار، جشن‌های بومی و محلی، توجه به مشارکت و دموکراسی مردمی، صلاحیت دولت محلی	(Savageau, 2007; Ballas, 2013; Marans & Stimson, 2011; Gowdy, 2005; Dolan et al., 2008; Mackerron & Mourato, 2009; Argyle & Lu, 1990; Amorim et al., 2017; King et al., 2014; Vinson & Ericson, 2014; Hsu & Chang, 2015)
اقتصادی	درآمد، اشتغال، کیفیت محیط کار، امنیت شغلی، تناسب درآمد و هزینه‌ها، کسب و کار محلی، وجه شغلی، انعطاف پذیری شرایط کار، مراجعه به پزشک، تعداد ماشین در خانوار، مالکیت مسکن، تنوع در قیمت زمین و مسکن	(Welsch & Kuhlning, 2009; Welsh, 2009; Maddison & Rehdanz, 2011; Gudmundsdottir, 2013; Abounoori & Asgarizadeh, 2013; Habibzadeh & Allahviridiyani, 2011; Lane, 2017)
کالبدی	دسترسی به فضای سبز، فضای آبی (کیفیت آب، خاک و هوا)، جذابیت پوشش زمین، جذابیت منظر، دسترسی به محیط طبیعی و باز، کیفیت ساخت‌وساز، دسترسی به ایستگاه حمل و نقل عمومی، خدمات دهی، ایمنی، کیفیت زیرساخت و تسهیلات، کیفیت معابر، کیفیت روشنایی، دسترسی به فضاهای مشترک	(Dolan et al., 2008; Welsch, 2006; Searns, 1995; Milligan et al., 2004; Diener et al., 2009; Moro et al., 2008; Engelbrecht, 2009; Vemuri & Costanza, 2006; Frijters & Praag, 1998; Brereton et al., 2007; White et al., 2013)

شادی و نشاط از مهمترین مؤلفه‌های روانی کیفیت زندگی محسوب می‌گردد (Danaee et al., 2018) که بشر همواره به دنبال رسیدن به آرامش، رفاه، شادی و نشاط بیشتر در زندگی خود است (Buss, 2000). به طوری که در بیشتر جوامع، لذت و شادی بیشتر از زندگی به عنوان یک هدف اصلی و شاخص مطرح است (Diener et al., 2009). برای مثال در فرهنگ اروپایی-آمریکایی، شادی یک حالت مثبت روحی تلقی می‌شود که مشروط به دستاوردهای شخصی و به حداکثر رساندن ویژگی‌های مثبت انسانی است (Myers & Diener, 1995; Uchida & Ogihara, 2012; Balogun, 2014). با این حال، شادی اغلب در ارتباط با ویژگی‌های فردی تعریف می‌شود که تجربه حس مثبت پی‌درپی در زندگی و دوری از احساس ناخوشایند فردی در زندگی در میزان آن تأثیرگذار است (Lyubomirsky et al., 2005). همچنین شادی با احساس ناشی از نتایج موفقیت‌آمیز در زندگی افراد نیز ارتباط دارد و نتایج تحقیقات جدید نشان می‌دهند که افراد شادتر در مقایسه با دیگران، موفقیت‌های بیشتری در زندگی خود کسب کرده‌اند (Diener & Chan, 2011; Lawrence et al., 2015). به طور کلی تعریف واحدی از شادی وجود ندارد و تعاریف شادی بیشتر به دیدگاه فردی و اهداف اشخاص در زندگی ارتباط پیدا می‌کند (Mahadea & Rawat, 2008: 276-277).

شادی دارای سه جزء اساسی است. بعد عاطفی: خلق و خوی مثبت و خوشایند در فرد را شامل می‌شود. بعد شناختی: نوعی تفکر و پردازش اطلاعات را در بر می‌گیرد و به ارزیابی مثبت فرد از زندگی منجر می‌شود. بعد اجتماعی: بیانگر گسترش روابط اجتماعی فرد با دیگران و به دنبال آن افزایش حمایت اجتماعی است (Stewart et al., 2010; Demir & Ozdemir, 2010) که نظریه پردازان در تعریف شادی و تحلیل مفهوم آن، بیشتر بر بعد عاطفی و شناختی آن تأکید دارند (Gong, 2007: 182). مؤلفه شناختی بر رضایت‌مندی فرد (ارزیابی فرد مبتنی بر استانداردهای ذهنی‌اش) و مؤلفه‌های عاطفی بر هیجان‌برانگیزی تأکید دارند (Chan, 2012; Gamble & Garling, 2012). انواع رضایت‌مندی نیز در قالب رضایت‌مندی از سطح درآمد، شغل و مسکن، رضایت‌مندی از کیفیت دسترسی‌ها و حمل‌ونقل مناسب، رضایت از شرایط زندگی و رضایت از سطح سلامتی مورد توجه قرار گرفته است (Dolan et al., 2008; Maddison & Rehdanz, 2011; Engelbrecht, 2009). مفهوم رضایت‌مندی را می‌توان حس لذت یا خشنودی از زندگی در یک محیط مسکونی تعریف کرد (Tu & Lin, 2008: 157). بنابراین مفهوم رضایت‌مندی را می‌توان در قالب بعدهای شناختی و عاطفی شادی گنجانند و به نوعی تشکیل دهنده برخی از شاخص‌های ابعاد شادی است.

بر اساس دیدگاه صاحب‌نظران، شادی از دو دیدگاه لذت‌جویی و دیدگاه شناختی حائز اهمیت است. در فلسفه لذت‌جویی با قدمت چند هزار ساله آمده است که رفتار انسان همواره در جهت و به منظور کسب، حفظ و ازدیاد زندگی و اجتناب از درد است. لذت و شادی تنها عامل ارزشمندی است که فرد در جهت آن گام بر می‌دارد (Khalili et al., 2012: 3). ریو، لذت را در چارچوب احساس‌هایی مفهوم‌سازی می‌کند که یا ناشی از

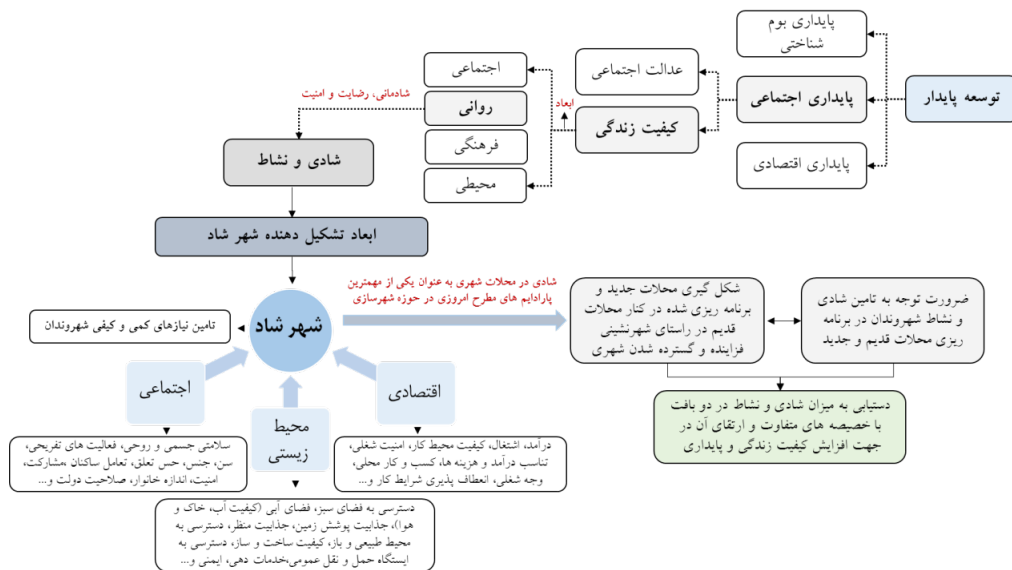
تحریک دستگاه‌های حسی مختلف (بینایی، شنوایی، چشایی، بویایی و لامسه) است و یا ناشی از بمباران حسی (برانگیختگی) است (Azim Zadeh et al., 2011: 3). بنابراین شادی یک احساس تلقی می‌شود که با لذت از زندگی رابطه کلی دارد (Sharma & Malhotra, 2010) و آن دسته از احساساتی که با شادی ارتباط دارند، سازوکاری برای زندگی شاد فراهم می‌کنند (Carver, 2003). همچنین در دیدگاه جامعه‌شناختی می‌توان گفت احساس شادی یک مؤلفه چندبعدی از یک فرآیند ناخودآگاه، شناختی و انگیزشی است که به صورت خاص و منحصر به فرد در چگونگی تفسیر زندگی و برداشت از آن به وسیله افراد مختلف متفاوت است (Anic & Lyubomirsky et al., 2005; Tonic, 2013). فوردیس معتقد است که مؤلفه‌های حس شادی، نتیجه‌ای از برآیند تجربیات خوب و بد زندگی در گذشته و حال است و این امر با وضعیت روحی و روانی انسان از نظر رفاه و آرامش ارتباط پیدا می‌کند (Kahneman & Krueger, 2006). به طور کلی احساس شادی در زندگی، یک نیاز اساسی برای رشد و نمو فردی و همچنین پیشرفت و بهبود شرایط اجتماعی، اقتصادی در یک اجتماع محسوب می‌شود (Gilbert, 2006) که در این رابطه زیدان‌سک بیان می‌کند که «همبستگی نسبتاً قدرتمندی بین شادمانی و پایداری وجود دارد، به طوری که شهروندان شاد تمایل بیشتری به حمایت از توسعه پایدار نشان می‌دهند» (Zidanšek, 2007) و لازمه این مهم توجه به ایجاد شهری شاد است. شهری که بنا بر نظر مونتگومری «باید حداکثر تلاش خود را برای لذت بردن هرچه بیشتر شهروندان و به حداقل رساندن مشکلات و مشقات شهروندان به کار گیرد و آنها را به سمت سلامتی بیشتر از بیماری‌ها، مقاومت در برابر مخاطرات اقتصادی و زیست محیطی سوق دهد. شهری که در تقسیم فضاهای عمومی، خدمات، دسترسی و تحرک، نشاط و هزینه‌ها به شکل منصفانه عمل کند و موجب همدلی و همکاری بیشتر شهروندان شود و مهم‌تر از همه شهر باید قادر به ساخت و ایجاد ارتباط قوی میان دوستان، خانواده و افراد غریبه باشد که در واقع به زندگی شهر معنی خواهد بخشید» (Montgomery, 2013). به طور کلی شادی در فضای شهری عبارت است از برانگیخته شدن هیجان شادی، ایجاد عواطف و احساسات مثبت که از طریق واکنش با کنش‌های محیطی که همان محرک‌های محیط هستند، صورت می‌پذیرد. هرچه اثرگذاری محرک‌های فضاهای شهری بیشتر و قوی‌تر باشد، تداوم شادی بیش‌تر خواهد بود (Ghorbani & Nurmohammadzade, 2016). از طرفی، شادی و نشاط که بنا بر عقیده متفکران اجتماعی در شهرهای بزرگ شکل می‌گیرد (Okulicz-Kozaryn, 2017)، مقوله‌ای است که نه تنها از ویژگی‌های فردی تأثیر می‌گیرد، بلکه عناصر محیطی در شهر نیز نقش مهمی در ایجاد آن دارند (National Research Council, 2002). در این رابطه، عواملی در افزایش شادی شهروندان از زندگی در شهر محل سکونت خود مؤثر است که عبارتند از: رفت و آمدهای کوتاه؛ مطالعه انجام شده به وسیله دفتر آمار ملی انگلستان (ONS) در بردارنده این است که هرچه افراد زمان بیشتری را صرف رفت و آمدهای روزانه کنند، احساس نارضایتی و اضطراب بیشتری

خواهند داشت. آب و هوای متعادل؛ بین آب و هوا و شادی شهروندان ارتباط مستقیم وجود دارد، به طوری که زمستان‌های سرد می‌تواند موجب افسردگی شهروندان شود. اعتماد اجتماعی؛ قوی‌ترین همبستگی شادی در شهرها، اعتماد اجتماعی است که سطح آن به میزان پیاده مداری گره خورده است. فضاهای سبز؛ وجود فضای سبز و باز کافی در افزایش شادی شهروندان مؤثر است. سرمایه انسانی؛ سطح شادی و نشاط در مناطق شهری که دارای افراد تحصیل کرده بیشتر هستند، در مقایسه با سایر مناطق بالاتر است (Glaser et al., 2016). شادی و مقیاس: برای این که یک فضا یا فعالیت خاص در راستای ارتقای شادی شکل گیرد، بایستی در مقیاس‌های گوناگون اعمال شود. شادی و وابستگی مکانی؛ شادی مفهومی است که وابسته به مکان است، مانند مفاهیمی چون مصرف، تولید و توزیع در مکان خاص می‌تواند بر مکان‌های همسایگی در مقیاس‌های گوناگون تأثیرگذار باشد (National Research Council, 2014). با توجه به مطالب بیان شده از مفهوم شادی از دیدگاه صاحب‌نظران مشاهده شد، شادی و نشاط یک کیفیت برآمده از مفاهیمی چون تجربیات مطلوب از محیط، رضایت از زندگی، آرامش روحی و روانی، حمایت اجتماعی و به طور کلی توانمندی‌های محیط در پاسخ به نیازهای مختلف انسان در زمینه‌های گوناگون اجتماعی، اقتصادی، روحی و روانی و... است که در سه جز عاطفی، شناختی و اجتماعی و دو دیدگاه شناختی و لذت‌جویی قابل طبقه‌بندی است. از این رو، با توجه به گستردگی مباحث تأثیرگذار بر حس شادی محیط، توجه به یک رویکرد جامع که در بردارنده ابعاد و دیدگاه‌های گوناگون شادی باشد، مد نظر مطالعه حاضر است (تصویر شماره ۱). برای این اساس می‌توان گفت حرکت به سوی مفهوم مکان با کیفیت‌های بالای فضایی در ابعاد گوناگون، می‌تواند پاسخ‌دهندگی لازم به حس شادی و نشاط را در خود داشته باشد تا فضا در ترکیب با فرم مناسب، هویت اجتماعی مناسب، استطاعت و پاسخ‌دهندگی اقتصادی به نیازهای

ساکنان، زمینه‌ساز حس آرامش، رفاه، رضایت‌مندی و در نهایت شادی و نشاط برای ساکنان باشد. از این رو مطالعه حاضر با توجه به محدودیت‌های پیش رو، بر ابعاد گوناگونی از مفهوم فضا و مکان مؤثر بر شادی تأکید دارد تا جامعیت لازم به دست آید و از طرفی سعی کرده است، توجه به ملاحظات فرهنگی جامعه را در ارزیابی و نظرسنجی ابعاد و شاخص‌ها لحاظ نماید.

۳. روش

در مطالعه کاربردی حاضر که به لحاظ روش از نوع توصیفی-تحلیلی مبتنی بر پرسشنامه است، ابتدا با بهره‌گیری از مطالعات کتابخانه‌ای پیرامون موضوع شادی و شهرشاد مجموعه‌ای از ابعاد و شاخص‌ها استخراج گردید که با توجه به ملاحظات فرهنگی حاکم بر جامعه و شرایط محلات مطالعاتی تدقیق، بومی‌سازی و نهایی شدند. سپس با بهره‌گیری از پرسشنامه‌ای مردمی حاوی ۴۷ سؤال که منعکس‌کننده ویژگی‌های فردی و نظرات مردم درباره شادی محیط زندگی‌شان است، به سنجش و بررسی رابطه بین آنها اقدام گردید. سؤالات براساس طیف پنج‌گزینه‌ای لیکرت (کمترین میزان امتیاز یک و بیشترین میزان امتیاز پنج و میانه نظری سه) ارزش‌گذاری شده‌اند. جامعه آماری تحقیق، تعداد خانوار دو محله طبرسی و فارغ‌التحصیلان بوده که جمعاً طبق سرشماری سال ۱۳۹۵ دارای سه هزار و ۵۷۹ خانوار هستند و برای تعیین حجم نمونه از فرمول کوکران استفاده شده است. برای این اساس، حجم نمونه براساس جامعه آماری تحقیق و در سطح اطمینان ۹۵ درصد معادل ۳۴۷ محاسبه شده که براساس سهم درصدی محلات از تعداد خانوار، ۸۰ پرسشنامه در محله طبرسی و ۲۶۷ پرسشنامه در محله فارغ‌التحصیلان توزیع شده است. از این تعداد، ۲۷ مورد به دلیل نارسایی در پاسخگویی کنار گذاشته شد و ۳۲۰ مورد آن با استفاده از روش‌های آماری مانند آزمون فریدمن، من-ویتنی و اسپیرمن، کای اسکور و ضریب کرامر در

تصویر شماره ۱: مدل مفهومی مطالعه

نرم افزار SPSS مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفت. روایی پرسشنامه با بهره‌مندی از نظر کارشناسان و اساتید مورد بررسی قرار گرفته و برای سنجش پایایی آن از روش آلفای کرونباخ استفاده شده است. مقدار آلفای کلی برای مجموعه سئوال‌ها طرح شده، ۰٫۸۸۶ و برای ابعاد اقتصادی، کالبدی و اجتماعی به ترتیب برابر ۰٫۷۶۱، ۰٫۸۵۶، ۰٫۸۱۲ به دست آمده که پایایی پرسشنامه را در حد زیادی تأیید می‌کند.

۳٫۱. معرفی نمونه‌های مطالعاتی

مشهد دومین کلانشهر ایران و مرکز استان خراسان رضوی است که طبق سرشماری سال ۱۳۹۵ دارای جمعیت سه میلیون و هزار و ۱۸۴ نفر است (Statistical Yearbook of Mashhad, 2016). این شهر با توجه به نقش مذهبی خود طی دهه‌های اخیر مورد توجه بسیاری از گروه‌های مختلف مردمی برای زندگی قرار گرفته که این امر سبب گسترش فیزیکی و جمعیتی قابل توجه شهر شده است. در این راستا، محلات جدید و برنامه‌ریزی شده بسیاری در کنار محلات قدیم شهر شکل گرفته‌اند. اما نکته حائز اهمیت آن است که آیا با این سرعت رشد، شهر قادر به ارائه کیفیت مناسب زندگی و تأمین شادی و نشاط برای شهروندان خود است یا فقط در حال گسترش بوده که متأسفانه در بافت‌های قدیمی خود مانند محله طبرسی (با جمعیت ۲٫۶۷۷ نفر) (Ibid) عملکرد ضعیف عوامل سازنده شادی در رضایت‌مندی مردم از محیط زندگی‌شان تأثیر منفی گذاشته و در بافت‌های جدید مانند محله فارغ‌التحصیلان (با جمعیت ۹٫۱۱۳ نفر) (Ibid) نیز علی‌رغم برنامه‌ریزی‌های انجام شده، بحران شادی وجود دارد.

۴. بحث و یافته‌ها

۴٫۱. یافته‌های توصیفی

یافته‌های تحقیق مطابق جدول شماره ۲ نشان می‌دهد که جامعه آماری مورد مطالعه از ۶۵ درصد زنان و ۳۵ درصد مردان

تشکیل شده که در این بین حدود ۴۵ درصد افراد مجرد، ۵۰ درصد متأهل و پنج درصد جدا شده هستند. مطابق جدول شماره ۳، پرتکرارترین بازه سنی مربوط به ۲۵-۳۰ سال است که حدود ۴۸ درصد افراد در این بازه قرار گرفته‌اند. درآمد بیش از نیمی از جامعه آماری محله طبرسی کمتر از ۱٫۵ میلیون تومان است، این در حالی است که درآمد بیش از نیمی از شرکت‌کنندگان در مصاحبه از محله فارغ‌التحصیلان بیشتر از ۲٫۵ میلیون است. بررسی مالکیت خودرو نشان می‌دهد، در محله طبرسی ۳۱ درصد افراد فاقد خودرو هستند و در مقابل در محله فارغ‌التحصیلان این عدد حدود ۱۳ درصد است و ۳۸ درصد دارای دو خودرو هستند. مالکیت منازل مسکونی در دو بافت اختلاف زیادی ندارند، به طوری که ۶۰ درصد در محله طبرسی و ۷۰ درصد در محله فارغ‌التحصیلان مالکیت واحد مسکونی خود را داشتند. در این بین به ترتیب ۵۷ و ۵۴ درصد از افراد در محله طبرسی و فارغ‌التحصیلان فاقد شغل مناسب هستند و اکثریت افراد این دو محله دارای قومیت فارس هستند (۸۰ درصد محله طبرسی، ۹۰ درصد محله فارغ‌التحصیلان). همچنین در ارتباط با تعداد اعضای خانوار باید گفت، بیشترین بازه مربوط به خانوارهای ۳-۴ نفره در هر دو محله هستند. بررسی مدت سکونت افراد نیز نشان می‌دهد، بیشتر جامعه آماری محله طبرسی بیشتر از ۱۰ سال در محله خود سکونت داشته‌اند و در محله فارغ‌التحصیلان این مدت کمتر از پنج سال است. برای تعیین ارتباط میان متغیرهای زمینه‌ای با شادی در محلات با توجه به نوع متغیر، از روش‌های کای اسکوئر و ضریب کرامر و ضریب همبستگی اسپیرمن استفاده شده است. براین اساس نتایج نشان می‌دهد، شادی با درآمد ارتباط مثبت و معنی‌دار و با سن ارتباط منفی و معنی‌دار دارد. همچنین نتایج جدول شماره ۲ نشان می‌دهد، شادی و نشاط با متغیرهای مالکیت واحد، قومیت، اشتغال، وضعیت تأهل و تعداد اعضای خانوار رابطه مثبت و معنی‌دار دارد.

تصویر شماره ۲: معرفی نمونه‌های مطالعاتی

جدول شماره ۲: ارتباط شادی با متغیرهای اسمی تحقیق

متغیر	Chi-Square	df	Asymp.sig	Cramer's V
جنس	فارغ التحصیلان	۴,۳۲۶	۴	۰,۳۴۶
	طبرسی	۴,۸۱	۳	۰,۱۸۴
مالکیت واحد	فارغ التحصیلان	۲۱,۴۵۳	۴	۰,۰۰۰
	طبرسی	۱۹,۱۰۴	۳	۰,۰۰۰
قومیت	فارغ التحصیلان	۵۶,۴۹۵	۸	۰,۰۰۰
	طبرسی	۱۳,۲۰۷	۶	۰,۰۴۳
اشتغال	فارغ التحصیلان	۲۷,۶۸۳	۴	۰,۰۰۰
	طبرسی	۱,۸۳۳	۳	۰,۰۰۸
تأهل	فارغ التحصیلان	۳۱,۶۷۲	۸	۰,۰۰۰
	طبرسی	۱۰,۶۹۰	۳	۰,۰۱۴
اعضای خانوار	فارغ التحصیلان	۲۸,۵۲۶	۸	۰,۰۰۰
	طبرسی	۱۴,۶۸۸	۶	۰,۰۲۳

جدول شماره ۳: ارزیابی ارتباط شادی با متغیرهای درآمد، مدت سکونت، سن و مالکیت

متغیر	Spearman's rho	N	Asymp.sig
درآمد	فارغ التحصیلان	۲۴۷	۰,۰۰۱
	طبرسی	۷۳	۰,۰۴۶
مدت سکونت	فارغ التحصیلان	۲۴۷	۰,۰۹۹
	طبرسی	۷۳	۰,۰۷۰
مالکیت ماشین	فارغ التحصیلان	۲۴۷	۰,۸۷۷
	طبرسی	۷۳	۰,۵۳۹
سن	فارغ التحصیلان	۲۴۷	۰,۰۱۸
	طبرسی	۷۳	۰,۰۲۶

۴٫۲. مقایسه ابعاد و شاخص‌های شادی در محلات قدیم و جدید

نتایج مقایسه ابعاد شادی در محلات طبرسی و فارغ التحصیلان مطابق جدول شماره ۴ نشان می‌دهد که کیفیت شادی در محلات مورد مطالعه وضعیت مناسبی ندارد. در ارتباط با محله طبرسی می‌توان گفت با توجه به وضعیت سه بعد مورد بررسی، شرایط اجتماعی و اقتصادی دچار ضعف و مشکل بیشتری است که می‌تواند نشان‌دهنده شکاف‌های اجتماعی و اقتصادی در این محلات باشد. به طوری که مشکلات در وضعیت‌های درآمدی سرپرست خانوارها، کمبود فرصت‌های شغلی، نداشتن امنیت شغلی شاغلان و ... در تضعیف کیفیت شادی در بین ساکنان محلی می‌تواند تأثیرگذار باشد. این ضعف‌ها که در بسیاری از موارد به نیازهای اساسی ساکنان مربوط می‌شود، در واقع به نوعی می‌تواند با بهبود وضعیت موجود، پایه‌گذار زمینه‌های ایجاد و تقویت شادی در بین ساکنان باشد. حال آن که وضعیت بعد اجتماعی نیز مشابه بعد اقتصادی این محلات بوده و شرایط نابسامانی را نشان می‌دهد. ارزیابی‌های انجام شده نشان‌دهنده عدم تمایل به مشارکت در میان ساکنان، کم توجهی به حضور ساکنان در تهیه یا اجرای طرح‌ها، تعامل ضعیف میان ساکنان، عدم تمایل به مشارکت در حل مشکلات محله و ... است. با توجه به ارزیابی صورت گرفته می‌توان گفت، عدم انسجام و یکپارچگی

در میان ساکنان و کم توجهی به حضور ساکنان در برنامه‌های محلی می‌تواند پتانسیل‌های لازم برای ایجاد زمینه‌ها و برنامه‌های محلی تقویت کننده شادی و نشاط در محلات را با مشکل مواجه کند و از سوی دیگر کم توجهی به ساکنان و همچنین عدم اعتماد ساکنان به مدیریت شهری مشکل مطرح شده را بیش از پیش تشدید خواهد کرد. در میان سه بعد مورد ارزیابی، بعد کالبدی شرایط کمی مناسب‌تر را نشان می‌دهد. با توجه به پتانسیل‌های موجود در بعد کالبدی مانند کیفیت مناسب دسترسی‌ها، رضایت از دسترسی به گزینه‌های حمل‌ونقل عمومی، دسترسی مناسب به فضای باز عمومی در محلات و ... می‌توان با تقویت این شاخص‌ها و بهبود شاخص‌های نامناسب کالبدی دیگر، احتمال شکل‌گیری زمینه‌های شادی و رضایت را در میان ساکنان محلی افزایش داد. به طور خاص برای محله طبرسی (محله قدیم) همان طور که اشاره شد، بعد کالبدی آن وضعیتی کمی بهتر نسبت به دو بعد اقتصادی و اجتماعی دارد (میانگین امتیاز ابعاد کالبدی، اجتماعی و اقتصادی؛ ۲٫۷۶، ۲٫۳۷، ۲٫۴۴). از طرفی ابعاد شادی در محله فارغ التحصیلان (محله جدید)، شرایطی کمی مطلوب‌تر را نشان می‌دهد، اما در مقایسه با میانه نظری (متوسط) تنها بعد کالبدی آن، امتیازی بالاتر از میانه نظری دارد (میانگین امتیاز: ۳٫۲۲ و دو بعد اقتصادی و اجتماعی آن شرایط مطلوبی ندارند (میانگین امتیاز به ترتیب: ۲٫۶۳، ۲٫۴۲).

جدول شماره ۴: مقایسه ابعاد شادی در محلات طبرسی و فارغ التحصیلان

ابعاد	محلّه	N	Min-Max	Mode	Mean	Std. Deviation (کمترین و بیشترین)
کالبدی	فارغ التحصیلان	۲۴۷	۱-۵	۴	۳,۲۲	۰.۷۲۶۷-۱.۱۶۴۷
	طبرسی	۷۳	۱-۵	۲	۲,۷۶	۰.۸۲۰۷-۱.۲۹۰۷
اجتماعی	فارغ التحصیلان	۲۴۷	۱-۵	۳	۲,۴۲	۰.۶۸۹۴-۱,۱۹۸۴
	طبرسی	۷۳	۱-۵	۳	۲,۳۷	۰.۷۲۷۳-۱.۳۱۵۸
اقتصادی	فارغ التحصیلان	۲۴۷	۱-۵	۳	۲,۶۳	۰.۷۵۹۷-۱.۱۰۳۸
	طبرسی	۷۳	۱-۵	۲	۲,۴۴	۰.۸۴۷۱-۱.۱۸۲۲

سایر گروه‌های اجتماعی بیشتر بوده و می‌تواند زمینه‌ساز بهره‌گیری از این ارتباطات برای بهسازی بافت را فراهم آورد. از سوی دیگر نحوه خدمات‌دهی در محله فارغ التحصیلان به مراتب مطلوب‌تر از محله طبرسی است که این امر می‌تواند منجر به کاهش پاسخگویی محله در رفع نیاز ساکنان شود و در درازمدت حس تعلق به محله و ماندگاری در محله را کاهش دهد. از دیگر نتایج آنست که شاخص‌های دسترسی به حمل‌ونقل عمومی، کیفیت خدمات‌دهی و دسترسی به فضاهای باز، دارای بهترین رتبه و شاخص‌های توجه به مشارکت مردمی در تهیه و اجرای طرح‌ها و میزان مشارکت و دفعات برگزاری جلسات حل مشکل پایین‌ترین رتبه را در میان هر دو محله به خود اختصاص داده‌اند. همچنین مقدار آماره کای اسکور و سطح معنی‌داری آزمون فریدمن در محله فارغ التحصیلان، نشان دهنده تفاوت معنی‌داری میان شاخص‌های شادی در محله است.

۴,۳. ارزیابی تفاوت احساس شادی ساکنان در بافت قدیم و جدید

نتایج ارزیابی تفاوت شادی دو محله طبرسی و فارغ التحصیلان، در قالب جدول‌های شماره ۶ و ۷ ارائه شده است. این مقایسه نشان می‌دهد که مقدار میانگین رتبه‌های شادی در محله فارغ التحصیلان بیشتر از میانگین رتبه‌های شادی در محله طبرسی است که نشان از تفاوت احساس شادی و نشاط در میان این دو محله دارد. مقدار معنی‌داری آزمون (sig) برابر با ۰,۰۰۰۶ است که معنی‌داری اختلاف میان شادی در دو محله را تأیید می‌کند. در این راستا، میانگین رتبه در محله طبرسی ۱۳۵,۴۵ است که در مقایسه با میانگین رتبه شادی در محله فارغ التحصیلان (۱۶۷,۹۰) مقدار کمتری را به خود اختصاص می‌دهد که این امر نشان از شرایط بهتر شادی و نشاط در محله جدید در مقایسه با محله قدیم دارد. با توجه به ارزیابی‌های انجام شده می‌توان گفت، شرایط مطلوب‌تر شاخص‌های اجتماعی در محله فارغ التحصیلان مانند سطح امنیت بالاتر که به نوعی می‌تواند آرامش ذهنی و روانی در بین ساکنان را فراهم کند، تنوع بیشتر گزینه‌های مسکونی در این محله که قابلیت محله برای جای دادن گروه‌های اجتماعی با سطح درآمد متفاوت را در محله نشان می‌دهد، تناسب بیشتر هزینه و درآمد در این محله که به نوعی بیانگر استطاعت مالی خانوارها در پاسخ به نیازهای خود است یا کیفیت منظر بهتر در محله فارغ التحصیلان که به نوعی در ارتباط با نیازهای زیباشناختی ساکنان محله است و ... مواردی هستند که می‌تواند در احساس شادی ساکنان این محله اثرگذاری قابل توجهی داشته باشد.

همچنین نتایج آزمون فریدمن (ارزیابی میانگین امتیاز و معنی‌داری اختلاف شاخص‌های شادی در محلات) مطابق جدول شماره ۵ نشان می‌دهد، در محله طبرسی شاخص‌های رضایت از دسترسی به حمل‌ونقل عمومی (میانگین رتبه: ۲۶,۱۶)، دسترسی به فضاهای باز و محیط طبیعی (میانگین رتبه ۲۴,۳۰)، کیفیت خدمات‌دهی (میانگین رتبه: ۲۳,۹۲) و سلامتی روحی و جسمی (میانگین رتبه: ۲۳,۹۲) بالاترین رتبه را در میان شاخص‌های شادی به خود اختصاص داده‌اند. این در حالی است که به ترتیب شاخص‌های میزان مشارکت و برگزاری جلسات حل مشکل، توجه به مشارکت مردم در انجام و تهیه طرح‌های توسعه، جذابیت پوشش زمین، دفعات مراجعه برای انجام چکاپ پزشکی و رضایت از دسترسی به فضای مشترک، پایین‌ترین رتبه و نامطلوب‌ترین شرایط را در محله طبرسی دارند. همچنین نتیجه اصلی آزمون فریدمن برای محله طبرسی (مقدار آماره کای اسکور و سطح معنی‌داری p-value که برابر صفر است) نشان‌دهنده تفاوت معنی‌دار بین شاخص‌های شادی و نشاط است. در ارتباط با محله فارغ التحصیلان، شاخص‌های کیفیت معابر و دسترسی‌ها (میانگین رتبه: ۲۶,۹۳)، دسترسی به حمل‌ونقل عمومی (میانگین رتبه: ۲۶,۵۷)، کیفیت خدمات‌دهی (میانگین رتبه: ۲۶,۰۹)، دسترسی به فضای باز و طبیعی (میانگین رتبه: ۲۳,۹۶) و دسترسی به فضای سبز (میانگین رتبه: ۲۳,۵۶)، بالاترین رتبه را در میان شاخص‌های شادی به خود اختصاص دادند و شاخص‌هایی مانند فرصت‌های شغلی گوناگون و فرصت کسب و کار محلی نامطلوب‌ترین شاخص‌های شادی در محله فارغ التحصیلان هستند. به طور خاص در ارتباط با بعد اجتماعی مفهوم شادی و اهمیت آن در بررسی انجام شده می‌توان گفت در میان شاخص‌های بررسی شده حس تعلق به محیط مسکونی در محله طبرسی شرایط مطلوب‌تری در مقایسه با محله فارغ التحصیلان دارد (میانگین رتبه ۲۴ در برابر ۲۰)، این شرایط برای وضعیت شاخص در خصوص تعاملات همسایگان نشان می‌دهد که در محله طبرسی این کنش و ارتباط به مراتب شرایط مطلوب‌تری را در مقایسه با بافت جدید محله فارغ التحصیلان دارد که می‌تواند نشانگر تعلق خاطر و تمایل به ماندگاری بیشتر ساکنان در بافت محله طبرسی باشد. همچنین در خصوص تمایل به مشارکت در مسائل و مشکلات محلات، شرایط محله طبرسی به نسبت محله فارغ التحصیلان مطلوب‌تر است که با فراهم بودن شرایط می‌توان از این پتانسیل در بهبود وضعیت شادی و نشاط با تهیه طرح‌های مناسب استفاده کرد. ارزیابی شاخص ارتباط محلات با گروه‌های اجتماعی گوناگون بیانگر آن است که ارتباط در محله طبرسی با

جدول شماره ۵: ارزیابی شاخص های شادی در محلات طبرسی و فارغ التحصیلان

ابعاد	متغیرها	Mean Rank (طبرسی)	Mean Rank (فارغ التحصیلان)
اقتصادی	تنوع در قیمت زمین و مسکن	۲۰,۶۲	۲۳,۱۱
	امنیت شغلی سرپرست خانوار	۲۰,۰۹	۲۳,۰۲
	رضایت از شغل و درآمد سرپرست خانوار	۱۸,۵۱	۱۶,۹۳
	فرصت کسب و کار محلی برای اعضای خانواده	۱۳,۵۳	۱۰,۰۵
	فرصت های شغلی گوناگون برای اعضای خانواده	۱۵,۵۸	۹,۹۱
	دفعات مراجعه برای انجام چکاپ پزشکی	۱۱,۰۲	۱۲,۴۱
	رضایت از وجه شغلی	۱۸,۹۶	۱۶,۴۱
	تناسب هزینه و درآمد خانوار	۱۳,۱۵	۱۵,۸۰
	میزان مراجعه به پزشک در میان اعضای خانوار در طول سال	۱۸,۲۹	۱۵,۴۰
	انعطاف پذیری شرایط و محیط کاری سرپرست خانوار	۱۶,۶۴	۱۶,۴۵
	میزان رضایت از ساعت کاری	۲۱,۲۶	۱۹,۸۵
	کیفیت خدمات دهی تسهیلات و زیرساخت های شهری	۲۳,۹۹	۲۴,۸۸
کالبدی	کیفیت معابر و دسترسی ها	۲۱,۶۰	۲۶,۹۳
	میزان رضایت از دسترسی به ایستگاه حمل و نقل عمومی	۲۶,۱۶	۲۶,۵۷
	دسترسی به فضاهای باز و محیط های طبیعی	۲۴,۳۰	۲۳,۹۶
	دسترسی به فضای سبز	۲۲,۰۸	۲۳,۵۶
	کیفیت فضاهای آبی	۱۹,۲۷	۱۸,۹۲
	کیفیت منظر محله	۱۶,۱۰	۱۸,۵۰
	کیفیت ساخت و سازها	۱۷,۵۵	۲۰,۳۵
	میزان جذابیت پوشش زمین	۱۰,۷۰	۱۸,۶۶
	میزان رضایت از دسترسی به فضاهای مشترک	۱۳,۷۳	۱۹,۱۶
	سطح ایمنی در محله	۲۲,۵۰	۲۴,۳۷
	کیفیت نورپردازی در شب	۱۹,۸۸	۱۹,۵۶
	سطح امنیت در محله	۲۲,۵۷	۲۴,۰۳
اجتماعی	ارتباط و تعامل با همسایگان	۲۱,۲۳	۱۴,۵۶
	ارتباط با گروه ها و اجتماعات با فرهنگ های مختلف	۱۶,۹۷	۱۱,۸۵
	میزان رضایت از احساس و سلامتی روحی	۲۳,۴۸	۲۰,۷۰
	میزان رضایت از احساس و سلامتی جسمی	۲۳,۹۲	۲۱,۴۷
	میزان مشارکت در امور خیریه	۱۷,۷۷	۱۵,۵۳
	میزان شرکت در جشن های بومی و مراسمات	۱۶,۳۸	۱۳,۰۴
	توجه به فعالیت های تفریحی در برنامه های هفتگی	۱۷,۱۶	۱۷,۶۸
	تمایل به مشارکت در حل مشکلات محله	۱۸,۷۳	۱۵,۷۸
	میزان مشارکت و دفعات برگزاری جلسات حل مشکلات	۷,۳۰	۷,۱۶
	حس تعلق به محیط مسکونی	۲۴,۰۳	۲۰,۷۷
	توجه به مشارکت مردمی در انجام طرح ها	۹,۵۱	۱۲,۵۵
	کیفیت خدمات دهی شهرداری	۲۱,۴۶	۲۶,۰۹
Test Statistics	N	۷۳	۲۴۷
	Chi-Square	۵۵۰.۶۴۳	۲۳۴۱.۹۰۸
	Df	۳۵	۳۵
	Asymp. Sig.	۰,۰۰۰	۰,۰۰۰

جدول شماره ۶: میانگین و مجموع رتبه شادی محله ها

محله	N	Mean Rank	Sum of Ranks
طبرسی	۷۳	۱۳۵.۴۵	۹۸۸۷.۵۰
فارغ التحصیلان	۲۴۷	۱۶۷.۹۰	۴۱۴۷۲.۵۰
Total	۳۲۰		

جدول شماره ۷: آماره آزمون من ویتنی، ولیکاکسون و Z

احساس شادی و نشاط	
Mann-Whitney U	۷۱۸۶.۵۰۰
Wilcoxon W	۹۸۸۷.۵۰۰
Z	-۲.۷۲۸
Asymp. Sig. (2-tailed)	.۰۰۶

a. Grouping Variable: neighborhood

۴٫۴. ارزیابی ارتباط شاخص‌های کالبدی، اجتماعی، اقتصادی با شادی در محلات

مطابق جدول شماره ۸، نتایج حاصل از ارزیابی ارتباط میان شاخص‌های کالبدی، اجتماعی، اقتصادی بر احساس شادی ساکنان را می‌توان در ارتباط با هر بعد بررسی کرد. در بعد اقتصادی، شاخص امنیت شغلی همبستگی مثبت و مستقیمی با شادی در هر دو محله دارد و این همبستگی و ارتباط با شادی و نشاط در محله طبرسی (محله قدیم) (ضریب همبستگی: ۰٫۷۱۶) بسیار بیشتر از محله فارغ‌التحصیلان (جدید) (ضریب همبستگی: ۰٫۵۸۱) است. شاخص‌های تنوع در قیمت زمین و مسکن و میزان رضایت از ساعت کار و فعالیت بیانگر ارتباط معنی‌دار با شادی در محلات نیست (مقدار sig بزرگتر از ۰٫۰۵). همچنین شاخص مراجعه برای چکاپ پزشکی در محله طبرسی ارتباط معناداری با شادی را نشان نمی‌دهد. این در حالی است که این شاخص در محله فارغ‌التحصیلان، ارتباط معنی‌دار، مثبت و متوسط با شادی ساکنان دارد. بررسی‌ها در ارتباط با بعد کالبدی نشان می‌دهند، تمامی شاخص‌های این بعد دارای ارتباط مثبت، مستقیم و

معنی‌دار با شادی در هر دو محله قدیم و جدید هستند. در این رابطه در محله طبرسی (قدیم) شاخص‌های کیفیت نورپردازی در شب (ضریب همبستگی: ۰٫۷۱۹) و سطح ایمنی (ضریب همبستگی: ۰٫۶۲۱) بیشترین همبستگی با شادی در بعد کالبدی را دارند. در حالی که در محله فارغ‌التحصیلان (جدید) شاخص‌های دسترسی به فضای سبز (ضریب همبستگی: ۰٫۷۲۴) و کیفیت فضای آبی (ضریب همبستگی: ۰٫۶۳۵) بیشترین همبستگی را با شادی در بعد کالبدی دارند. نهایتاً در بعد اجتماعی، شاخص‌های کیفیت احساس سلامتی روحی (ضریب همبستگی: ۰٫۶۴۵) حس تعلق (ضریب همبستگی: ۰٫۶۴۷) و سطح امنیت (ضریب همبستگی: ۰٫۷۳۹) دارای بیشترین همبستگی با شادی در محله طبرسی است. همچنین در محله فارغ‌التحصیلان، شاخص‌های میزان شرکت در جشن‌های بومی (ضریب همبستگی: ۰٫۹۳۱) مشارکت در حل مشکلات محله (ضریب همبستگی: ۰٫۷۴۸) ارتباط و تعامل با همسایگان (ضریب همبستگی: ۰٫۶۰۸) و حس تعلق به محیط (ضریب همبستگی: ۰٫۶۵۴) دارای ارتباط قوی‌تری نسبت به سایر شاخص‌های بعد اجتماعی با شادی در این محله است.

جدول شماره ۸: ارتباط شاخص‌های کالبدی، اجتماعی، اقتصادی با شادی در محلات قدیم و جدید

ابعاد	متغیرها	محله طبرسی (قدیم)		محله فارغ‌التحصیلان (جدید)	
		Sig. (2-tailed)	Spearman's rho	Sig. (2-tailed)	Spearman's rho
اقتصادی	تنوع در قیمت زمین و مسکن	۰٫۰۲۶	۰٫۸۲۷	۰٫۱۹۲	-۰٫۰۸۳
	امنیت شغلی سرپرست خانوار	۰٫۷۱۶	۰٫۰۰۰	۰٫۰۵۴	۰٫۵۸۱
	رضایت از شغل و درآمد سرپرست خانوار	۰٫۲۳۱	۰٫۰۴۹	۰٫۰۰۰	۰٫۲۵۴
	فرصت کسب و کار محلی برای اعضای خانوار	۰٫۲۷۹	۰٫۰۱۷	۰٫۰۰۰	۰٫۳۰۹
	فرصت‌های شغلی برای اعضای خانوار	۰٫۵۳۶	۰٫۰۰۰	۰٫۰۰۰	۰٫۳۸۲
	دفعات مراجعه برای انجام چکاپ	۰٫۱۴۹	۰٫۲۰۷	۰٫۰۱۳	۰٫۵۵۷
	رضایت از وجه شغلی	۰٫۳۵۰	۰٫۰۰۲	۰٫۰۰۰	۰٫۲۳۵
	تناسب هزینه و درآمد خانوار	۰٫۲۴۵	۰٫۰۳۷	۰٫۰۰۰	۰٫۲۵۵
	میزان مراجعه به پزشک در میان خانوار	۰٫۳۲۲	۰٫۰۳۳	۰٫۰۰۵	۰٫۴۷۷
	انعطاف‌پذیری شرایط و محیط کاری	۰٫۱۹۲	۰٫۱۰۴	۰٫۰۰۰	۰٫۳۲۳
کالبدی	میزان رضایت از ساعت کاری	۰٫۱۴۲	۰٫۲۳۰	۰٫۱۲۰	۰٫۰۹۹
	کیفیت خدمات‌دهی تسهیلات و زیرساخت‌ها	۰٫۴۹۶	۰٫۰۰۰	۰٫۰۰۰	۰٫۴۴۲
	کیفیت معابر و دسترسی‌ها	۰٫۴۷۹	۰٫۰۰۰	۰٫۰۰۰	۰٫۳۹۲
	دسترسی به ایستگاه حمل‌ونقل عمومی	۰٫۴۱۸	۰٫۰۰۰	۰٫۰۳۱	۰٫۱۳۷
	دسترسی به فضای باز و محیط‌های طبیعی	۰٫۳۱۰	۰٫۰۰۸	۰٫۰۰۰	۰٫۲۴۵
	دسترسی به فضای سبز	۰٫۵۹۳	۰٫۰۶۳	۰٫۰۵۲	۰٫۷۲۴
	کیفیت فضاهای آبی	۰٫۵۳۹	۰٫۰۰۰	۰٫۰۳۴	۰٫۶۳۵
	کیفیت منظر محله	۰٫۴۸۱	۰٫۰۰۰	۰٫۰۰۰	۰٫۴۳۶
	کیفیت ساخت‌وسازها	۰٫۴۹۴	۰٫۰۰۰	۰٫۰۰۰	۰٫۵۰۴
	میزان جذابیت پوشش زمین	۰٫۵۶۰	۰٫۰۰۰	۰٫۰۰۰	۰٫۴۷۶
اجتماعی	رضایت از دسترسی به فضاهای مشترک	۰٫۵۷۸	۰٫۰۰۰	۰٫۰۳۷	۰٫۱۳۳
	سطح ایمنی در محله	۰٫۶۲۱	۰٫۰۰۰	۰٫۰۰۰	۰٫۵۷۱
	کیفیت نورپردازی در شب	۰٫۷۱۹	۰٫۰۰۰	۰٫۰۰۰	۰٫۴۸۲
	سطح امنیت در محله	۰٫۷۳۹	۰٫۰۰۰	۰٫۰۰۰	۰٫۴۲۸
	ارتباط و تعامل با همسایگان	۰٫۳۱۶	۰٫۰۰۷	۰٫۰۵۳	۰٫۶۰۸
	ارتباط با اجتماعات و فرهنگ‌های دیگر	۰٫۱۹۴	۰٫۰۱۰	۰٫۰۰۰	۰٫۳۳۳
	کیفیت احساس و سلامتی روحی	۰٫۶۴۵	۰٫۰۰۰	۰٫۰۰۰	۰٫۵۶۰
	کیفیت احساس و سلامتی جسمی	۰٫۵۷۲	۰٫۰۰۰	۰٫۰۰۰	۰٫۴۵۵
	میزان مشارکت شما در امور خیریه	۰٫۲۴۰	۰٫۰۴۱	۰٫۰۰۰	۰٫۲۵۴
	میزان شرکت در جشن‌ها و مراسم‌ها	۰٫۳۹۵	۰٫۰۰۱	۰٫۰۰۶	۰٫۹۳۱
فعالیت‌های تفریحی در برنامه‌های هفتگی	۰٫۱۹۴	۰٫۰۱۰	۰٫۰۲۲	۰٫۱۴۶	
مشارکت در حل مشکلات محله	۰٫۴۶۰	۰٫۰۰۰	۰٫۰۱۷	۰٫۷۴۸	
مشارکت در برگزاری جلسات حل مشکلات	۰٫۲۵۶	۰٫۰۲۹	۰٫۰۳۰	۰٫۱۳۸	
حس تعلق به محل مسکونی	۰٫۶۴۷	۰٫۰۰۰	۰٫۰۰۰	۰٫۶۵۴	
توجه به مشارکت در انجام و تهیه طرح‌ها	۰٫۲۳۴	۰٫۰۴۶	۰٫۰۲۲	۰٫۱۴۵	
کیفیت خدمات‌دهی شهرداری	۰٫۲۴۲	۰٫۰۳۹	۰٫۰۰۰	۰٫۳۸۸	

۵. نتیجه‌گیری

مطالعه حاضر با هدف ارزیابی سطح شادی و نشاط در بافت‌های قدیم و جدید شهری مشهد و مقایسه آنها با هم، سعی بر آن داشت تا با بهره‌گیری از پیشینه و مبانی نظری موضوع و نیز ملاحظات فرهنگی جامعه که شاخص‌های شادی را در اختیار قرار می‌دهد، به تجزیه و تحلیل آنها براساس آزمون‌های آماری پرداخته و آموخته‌های استخراج شده را برای استفاده در توسعه محلات جدید و مداخله محلات قدیم به عنوان نوآوری این تحقیق به کار گیرد. مطالعه حاضر نشان داد که در بین ابعاد شادی، تنها بعد کالبدی در محله فارغ‌التحصیلان شرایط نسبتاً مطلوبی دارد که امتیازی بیشتر از میان‌نظری (۳,۲۲) را به خود اختصاص داده است. این درحالیست که امتیاز سایر ابعاد اقتصادی و اجتماعی شادی در هر دو محله کمتر از میان‌نظری بوده و شرایط نامطلوبی را دارا هستند. در حالت کلی، مقایسه ابعاد شادی در محلات مطالعاتی نشان از برتری محله فارغ‌التحصیلان (جدید) (میانگین امتیاز: ۲,۷۵) در مقایسه با محله طبرسی (قدیم) (مقایسه امتیاز: ۲,۵۳) دارد که این برتری محسوس و زیاد نیست. براساس نتایج آزمون فریدمن، اختلاف معنی‌داری میان شاخص‌های شادی در محلات قدیم و جدید وجود دارد. از طرفی مقایسه میزان شاد بودن افراد از زندگی در دو بافت نشان داد، میانگین رتبه شادی در محله فارغ‌التحصیلان (۱۶۷,۹۰) بیشتر از محله طبرسی (۱۳۵,۴۵) است که بیانگر شادتر بودن ساکنان محله جدید در مقایسه با محله قدیم است. اما باید به این نکته اشاره کرد که تفاوت این دو از نظر شادی زیاد نیست.

در ارتباط با مقایسه مطالعه حاضر با مطالعات داخلی باید گفت، شادی به طور خاص کمتر مورد توجه محققان داخلی در زمینه شهرسازی و برنامه‌ریزی شهری قرار گرفته و در بیشتر موارد آن را به خاطر مشابهت با مفاهیمی مانند کیفیت زندگی و رضایت‌مندی سکونت، معادل مفاهیم بیان شده در نظر گرفته‌اند. حال آن که در این مطالعه با توجه به بررسی‌های گسترده که در بخش مبانی نظری صورت گرفته و همچنین توجه به مطالعات انجام شده در سطح جهان در زمینه شادی، خیل عظیمی از شاخص‌های مورد بررسی قرار گرفته که سعی شده از بین شاخص‌های گسترده موجود در سطح مطالعات انجام شده در سطح جهان، تنها شاخص‌های مرتبط با فرهنگ بومی مورد تأکید و در بحث مورد ارزیابی قرار گیرد. در ادامه نمونه‌هایی از مطالعات نزدیک به حوزه مورد مطالعه، در زمینه ارتباط مفاهیم شادی با متغیرهای تأثیرگذار بر شادی که یکی از جنبه‌های مورد بحث مطالعه حاضر است، بررسی و مقایسه شده است. نتایج تحقیق حاضر در قیاس با پژوهش‌های دیگر در این حوزه نشان می‌دهد که نتایج مطالعه حاضر با نتایج مطالعات گردهام و جوهانسون (افزایش درآمد، سلامت و کاهش بیکاری موجب افزایش شادی می‌شود) (Gerdtham & Johannesson, 2001)، هسو و چانگ (مشارکت اجتماعی، حمایت‌های احساسی دارای ارتباط با شادی هستند) (Hsu & Chang, 2015)، عزیزی و دیگران (میان وضعیت ازدواج، وضعیت اشتغال، درآمد، مالکیت خودرو و شخصی، مشارکت اجتماعی با شادی، ارتباط معنی‌داری

وجود دارد) (Azizi et al., 2017)، کاپورال و دیگران (ارتباط مثبت و قوی میان شادی و درآمد وجود دارد) (Caporale et al., 2009)، اسماعیل و دیگران (میان شادی و وضعیت ازدواج، بیکاری و سلامتی ارتباط وجود دارد) (Esmail et al., 2018)، برتون و دیگران (اثرگذاری متغیرهای آب و هوا و محیط زیست سالم بر روی شادی) (Brereton et al., 2007)، ولج (تأثیر آلودگی هوا بر روی شادی) (Welsch, 2006) و وایت و دیگران (اثر مثبت همجواری و دسترسی به فضاهای سبز بر روی شادی) (White et al., 2013) همسواست. همچنین نتایج تحقیق حاضر با مطالعات گودموندسدوتیر (عدم تأثیرگذاری درآمد و بیکاری بر روی شادی) (Gudmundsdottir, 2013) همسو نیست. با توجه به مطالب گفته شده، برای تقویت شادی و نشاط در سطح محلات مورد ارزیابی به منظور ارتقای کیفیت زندگی شهری می‌بایست رویکردهایی را اتخاذ نمود که بر پایه آن از تجربه تعامل ساکنان با محیط به منظور شناسایی محرک‌های فیزیکی محیط‌های شهری در انواع مداخلات شهری برنامه‌ریزانه و طراحانه استفاده نمود. بر این اساس پیشنهادها و راهکارهای زیر برای بهبود شادی و نشاط در محلات مطالعاتی مشهد ارائه می‌گردد:

- تقویت زیرساخت‌ها و پتانسیل‌های اقتصادی برای افزایش استطاعت مالی خانوارها برای پاسخ به نیازهای اساسی،
- تأکید بر عناصر طبیعی به منظور افزایش غنای حسی و تقویت کیفیت‌های فضاهای آبی،
- ایجاد تنوع در فرم و دیدهای منظر شهری، تنوع فعالیت‌های اختیاری و اجتماعی و ایجاد زندگی فعال خیابانی با ایجاد فضاهای شاد با استفاده از پتانسیل‌های محلی مانند رنگ‌های مناسب براساس فرهنگ بومی و محلی و
- ایجاد فرصت‌هایی برای مشارکت در امور مربوط به محل زندگی از طریق ایجاد شورایی محلات و عرصه‌های عمومی. در نهایت با توجه به ویژگی منحصربه‌فرد شهر مشهد و متنوع بودن فرآیند اجرا به دو صورت کمی و کیفی، پیشنهاد می‌شود تا از روش کیفی شامل مصاحبه‌های عمیق، مطالعات تطبیقی و نقشه‌های رفتاری برای هرم‌های سنی و جنسی متنوع نیز به منظور شناسایی و سنجش مؤلفه‌های شادی در مطالعات دیگر استفاده شود. همچنین از مقیاس طراحی شهری، در قالب مفاهیم مهمی مانند وضوح فضایی، هم‌پیوندی فضایی، تنوع فضایی و... نیز شهر شاد مورد بحث و تحلیل قرار گیرد. از طرفی تمرکز بر یک بعد خاص کالبدی یا اجتماعی یا زیست محیطی و... یا تحلیل نقش یک عامل خاص به عنوان مثال کیفیت دسترسی یا غنای حسی یا تفاوت‌های سنی و جنسی و... در تحقق شهر شاد در مطالعات دیگر می‌تواند به ارتقای مفهوم شادی و شهر شاد در نظام شهرسازی کشور کمک شایانی نماید. از طرفی پرداختن به مفهوم شهر شاد در قالب صرفاً اسلامی آن با توجه به ریشه‌های فرهنگی و تاریخی شادی در دین مبین اسلام و تأثیراتی که بر شکل‌گیری محلات شهری ایران می‌تواند داشته باشد یکی دیگر از محورهایی است که می‌تواند مد نظر پژوهش‌های آتی قرار گیرد.

- Europe: Do reference values matter? *Journal of Economic Psychology*, 30(1), 42-51.
- Carver, C. (2003). Pleasure as a sign you can attend to something else: Placing positive feelings within a general model of affect. *Cognition and Emotion*, 17(2), 241-261.
  - Chan, D. W. (2012). Life satisfaction, happiness, and the growth mindset of healthy and unhealthy perfectionists among Hong Kong Chinese gifted students. *Roeper Review*, 34(4), 224-233.
  - Danaee, A., Vali Shariatpanahi, M., & Mahdavi, M. (2018). Quality of Life in Rural Areas of Bahmaei District, Kohgiluyeh and Boyer Ahmad, Iran. *Journal of Human Geography Research*, 50(3), 727-747. [In Persian]
  - Demir, M., & Özdemir, M. (2010). Friendship, need satisfaction and happiness. *Journal of Happiness Studies*, 11(2), 243-259.
  - Diener, E., & Chan, M. Y. (2011). Happy people live longer: Subjective well-being contributes to health and longevity. *Applied Psychology: Health and Well-being*, 3(1), 1-43.
  - Diener, E., Lucas, R., Helliwell, J. F., Schimmack, U., & Helliwell, J. (2009). Well-being for public policy: Series in Positive Psychology.
  - Diener, E., & Seligman, M. E. (2004). Beyond money: Toward an economy of well-being. *Psychological science in the public interest*, 5(1), 1-31.
  - Dolan, P., Peasgood, T., & White, M. (2008). Do we really know what makes us happy? A review of the economic literature on the factors associated with subjective well-being. *Journal of Economic Psychology*, 29(1), 94-122.
  - Engelbrecht, H.-J. (2009). Natural capital, subjective well-being, and the new welfare economics of sustainability: Some evidence from cross-country regressions. *Ecological Economics*, 69(2), 380-388.
  - Esmail, H. A. H., & Shili, N. N. J. (2018). The relationship between happiness and economic development in KSA: Study of Jazan Region. *Asian Social Science*, 14(3), 78-87.
  - Ferreira, S., & Moro, M. (2010). On the use of subjective well-being data for environmental valuation. *Environmental and Resource Economics*, 46(3), 249-273.

References:

- Abounoori, E., & Asgarizadeh, D., (2013). Macroeconomic Factors Affecting Happiness. *International Journal of Business and Development Studies*, 5 (1): 5-22. [In Persian]
- Amorim, S. M., França, L. H. d. F., & Valentini, F. (2017). Predictors of happiness among retired from urban and rural areas in Brazil. *Psicologia: Reflexão e Crítica*, 30(1), 1-8.
- Anic, P., & Tončić, M. (2013). Orientations to happiness, subjective well-being and life goals. *Psihologijske teme*, 22(1), 135-153.
- Argyle, M., & Lu, L. (1990). Happiness and social skills. *Personality and Individual differences*, 11(12), 1255-1261.
- Azizi, M., Mohamadian, F., Ghajarieah, M., & Direkvand-Moghadam, A. (2017). The effect of individual factors, socioeconomic and social participation on individual happiness: A cross-sectional study. *Journal of Clinical and Diagnostic Research: JCDR*, 11(6), 1-4.
- Ballas, D. (2013). What makes a 'happy city'? *Cities*, 32(1), 39-50.
- Ballas, D., & Dorling, D. (2007). Measuring the impact of major life events upon happiness. *International journal of epidemiology*, 36(6), 1244-1252.
- Balogun, A. (2014). Dispositional Factors, Perceived Social Support and Happiness among Prison Inmates in Nigeria: A New Look. *The Journal of Happiness & Well-Being*, 2(1), 16-33.
- beyzaie, m., shakiba, a., & noghsan mohammadi, m. r. (2017). Comparative Study of Neighborhoods' centers in the city of Yazd based on Ideal Neighborhood center Indices using FMEA Analytical Approach (Case Study: "Yaghoobi" Neighborhood in Historical context and "Posht Siloo" in New urban development context). *journal of Urban Studies*, 7(25), 3-16. [In Persian]
- Brereton, F., Clinch, J. P., & Ferreira, S. (2007). Happiness, Geography and the Environment. *Ecological Economics*, 65(2), 386-396. doi:10.1016/j.ecolecon.2007.07.008
- Buss, D. M. (2000). The evolution of happiness. *American psychologist*, 55(1), 15-23.
- Caporale, G. M., Georgellis, Y., Tsitsianis, N., & Yin, Y. P. (2009). Income and happiness across

- Hall, P. G., Hall, P., & Pfeiffer, U. (2000). *Urban future 21: a global agenda for twenty-first century cities*: Taylor & Francis.
- Heydari Sareban, V., & Yari Hesar, A. (2017). Affective Component of Social Happiness in the Villagers Point of View. *Quarterly of regional planning*, 7(25), 41-54. [In Persian]
- Hsu, H.-C., & Chang, W.-C. (2015). Social connections and happiness among the elder population of Taiwan. *Aging & mental health*, 19(12), 1131-1137.
- Kahneman, D., & Krueger, A. B. (2006). Developments in the measurement of subjective well-being. *Journal of Economic perspectives*, 20(1), 3-24.
- Kent, J. L., Ma, L., & Mulley, C. (2017). The objective and perceived built environment: What matters for happiness? *Cities & health*, 1(1), 59-71.
- Khatibi, A. (2017). Explaining of Sociological Interaction Neighborhood and the Effect of that on Citizens Social Happiness in Mashhad. *Study of urban Sociological*, 7(22), 107-134. [In Persian]
- King, K., Vidourek, R., Merianos, A., & Singh, M. (2014). A Study of Stress, Social Support, and Perceived Happiness among College Students. *The Journal of Happiness & Well-Being*, 2(2), 132-144.
- Lane, T. (2017). How does happiness relate to economic behaviour? A review of the literature. *Journal of behavioral and experimental economics*, 68, 62-78.
- Latifi, G., Jomepur, M., & Garivani, S. (2014). A Comparative Study of Vitality in Tehran South Neighborhood and Saadat Abad. *Urban Management Magazine*, 13(14), 27-40. [In Persian]
- Lawrence, E. M., Rogers, R. G., & Wadsworth, T. (2015). Happiness and longevity in the United States. *Social Science & Medicine*, 145, 115-119.
- Lenzen, M., & Cummins, R. A. (2013). Happiness versus the environment—a case study of Australian lifestyles. *Challenges*, 4(1), 56-74.
- Lyubomirsky, S., Sheldon, K. M., & Schkade, D. (2005). Pursuing happiness: The architecture of sustainable change. *Review of general psychology*, 9(2), 111-131.
- MacKerron, G., & Mourato, S. (2009). Life satisfaction and air quality in London. *Ecological Economics*, 60(3), 509-516.
- Frey, B., & Stutzer, A. (2002). The Economics of Happiness. *World Economics*, 3(1), 25-41.
- Frijters, P., & Van Praag, B. M. (1998). The effects of climate on welfare and well-being in Russia. *Climatic Change*, 39(1), 61-81.
- Gamble, A., & Gärling, T. (2012). The relationships between life satisfaction, happiness, and current mood. *Journal of Happiness Studies*, 13(1), 31-45.
- Gerdtham, U.-G., & Johannesson, M. (2001). The relationship between happiness, health, and socio-economic factors: results based on Swedish microdata. *The Journal of Socio-Economics*, 30(6), 553-557.
- Ghorbani, A. (2016). *Redesign the Physics of Urban Street With Emphasis on the Happiness of Users*. (Master Thesis in urban design), Yazed University. [In Persian]
- Gilbert, D. (2006). *Stumbling on Happiness* London, United Kingdom.
- Glaeser, E. L., Gottlieb, J. D., & Ziv, O. (2016). Unhappy cities. *Journal of labor economics*, 34(2), 129-182.
- Gong, L. (2007). Is happy better than sad even if they are both non-adaptive? Effects of emotional expressions of talking-head interface agents. *International Journal of Human-Computer Studies*, 65(3), 183-191.
- Gowdy, J. (2005). Toward a new welfare economics for sustainability. *Ecological Economics*, 53(2), 211-222.
- Gu, L., Rosenberg, M. W., & Zeng, J. (2017). Competing forces of socioeconomic development and environmental degradation on health and happiness for different income groups in China. *International Journal of Health Services*, 47(4), 752-777.
- Gudmundsdottir, D. G. (2013). The impact of economic crisis on happiness. *Social indicators research*, 110(3), 1083-1101.
- Habibzadeh, S., & Allahviridiyani, K. (2011). Effects of economic and non economic factors on happiness on primary school teachers and Urmia University professors. *Procedia Social and Behavioral Sciences*, 30, 2050-2051.

- America: Places Rated Books Llc.
- Searns, R. M. (1995). The evolution of greenways as an adaptive urban landscape form. *Landscape and urban planning*, 33(1-3), 65-80.
  - Sharma, A., & Malhotra, D. (2010). Socio-Psychological Correlates of Happiness in Adolescents. *European Journal of Social Sciences*, 12(4), 651-662.
  - Stewart, M. E., Watson, R., Clark, A., Ebmeier, K. P., & Deary, I. J. (2010). A hierarchy of happiness? Mokken scaling analysis of the Oxford Happiness Inventory. *Personality and Individual differences*, 48(7), 845-848.
  - Statistical Yearbook of Mashhad, (2016). Islamic City Council and Department of City Planning of Mashhad.
  - Tiwari, A. K. (2011). Happiness and Environmental Degradation: What Determines Happiness??. *Economics Bulletin*, 31(4), 3192-3210.
  - Tu, K.-J., & Lin, L.-T. (2008). Evaluative structure of perceived residential environment quality in high-density and mixed-use urban settings: An exploratory study on Taipei City. *Landscape and urban planning*, 87(3), 157-171.
  - Uchida, Y., & Ogihara, Y. (2012). Personal or interpersonal construal of happiness: A cultural psychological perspective. *International Journal of Wellbeing*, 2(4): 354-369.
  - Vemuri, A. W., & Costanza, R. (2006). The role of human, social, built, and natural capital in explaining life satisfaction at the country level: Toward a National Well-Being Index (NWI). *Ecological Economics*, 58(1), 119-133.
  - Vinson, T., & Ericson, M. (2014). The social dimensions of happiness and life satisfaction of Australians: Evidence from the World Values Survey. *International Journal of Social Welfare*, 23(3), 240-253.
  - Welsch, H. (2006). Environment and happiness: Valuation of air pollution using life satisfaction data. *Ecological Economics*, 58(4), 801-813.
  - Welsch, H. (2009). Implications of happiness research for environmental economics. *Ecological Economics*, 68(11), 2735-2742.
  - Welsch, H., & Kühling, J. (2009). Using happiness data for environmental valuation: issues and applications. *Journal of Economic Surveys*, 23(2), Economics, 68(5), 1441-1453.
  - Maddison, D., & Rehdanz, K. (2011). The impact of climate on life satisfaction. *Ecological Economics*, 70(12), 2437-2445.
  - Mahadea, D., & Rawat, T. (2008). Economic growth, income and happiness: An exploratory study. *South African Journal of Economics*, 76(2), 276-290.
  - Majeed, M. T., & Mumtaz, S. (2017). Happiness and environmental degradation: A global analysis. *Pakistan Journal of Commerce and Social Sciences (PJCSS)*, 11(3), 753-772.
  - Marans, R. W., & Stimson, R. J. (2011). Investigating quality of urban life: Theory, methods, and empirical research (Vol. 45): Springer Science & Business Media.
  - Milligan, C., Gatrell, A., & Bingley, A. (2004). 'Cultivating health': therapeutic landscapes and older people in northern England. *Social Science & Medicine*, 58(9), 1781-1793.
  - Montgomery, C. (2013). *Happy city: Transforming our lives through urban design*: Macmillan.
  - Morawetz, D., Atia, E., Bin-Nun, G., Felous, L., Gariplerden, Y., Harris, E., . . . Zarfaty, Y. (1977). Income distribution and self-rated happiness: some empirical evidence. *The economic journal*, 87(347), 511-522.
  - Moro, M., Brereton, F., Ferreira, S., & Clinch, J. P. (2008). Ranking quality of life using subjective well-being data. *Ecological Economics*, 65(3), 448-460.
  - Myers, D. G., & Diener, E. (1995). Who is happy? *Psychological science*, 6(1), 10-19.
  - Okulicz-Kozaryn, A. (2017). Unhappy metropolis (when American city is too big). *Cities*, 61, 144-155.
  - National Research Council, (2002). *Neem: a tree for solving global problems*: The Minerva Group, Inc.
  - National Research Council. (2014). *Subjective well-being: Measuring happiness, suffering, and other dimensions of experience*. National Academies Press.
  - Rehdanz, K., & Maddison, D. (2005). Climate and happiness. *Ecological Economics*, 52(1), 111-125.
  - Savageau, D. (2007). *Places rated almanac: The classic guide for finding your best places to live in*

385-406.

- Welsch, H., & Kühling, J. (2016). Affective States and the Notion of Happiness: A Preliminary Analysis. *The Journal of Happiness & Well-Being*, 4(1), 101-114.
- White, M. P., Alcock, I., Wheeler, B. W., & Depledge, M. H. (2013). Would you be happier living in a greener urban area? A fixed-effects analysis of panel data. *Psychological science*, 24(6), 920-928.
- Zidanšek, A. (2007). Sustainable development and happiness in nations. *Energy*, 32(6), 891-897.

۱۱۵

شماره سی و شش

پاییز ۱۳۹۹

فصلنامه
علمی-پژوهشی

مطالعات
شهرک

ایجاد و راهبردهای شهر نژاد در محله‌های مشهد

